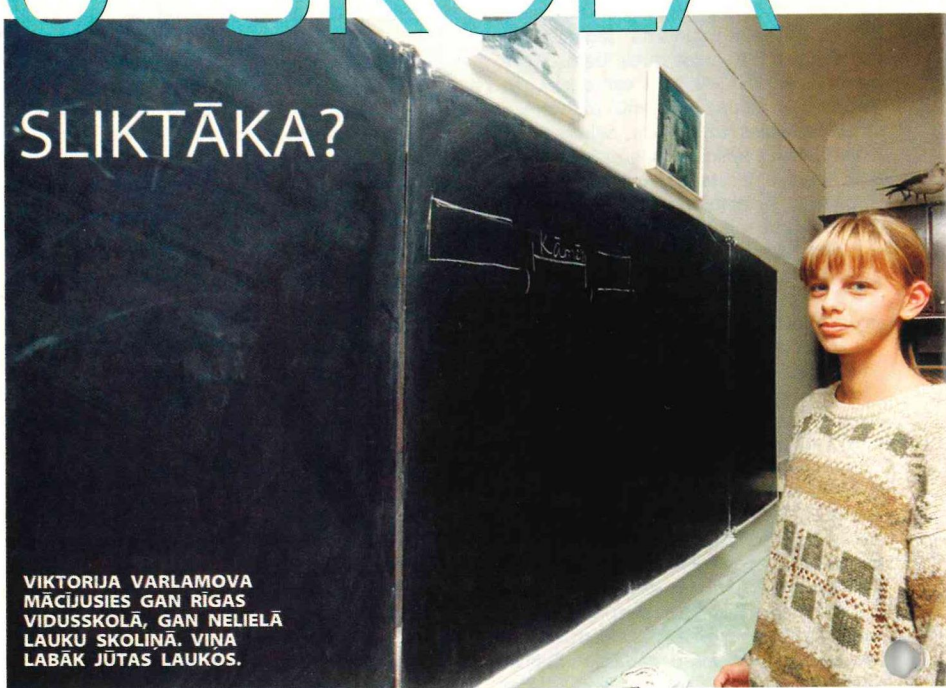

LAUKU SKOLA –

VIENĪGĀ, BET VAI TĀPĒC SLIKTĀKA?

Pilnīgi iespējams, ka mazā lauku skolā bērns mācās ar prieku un dzīvē sasniegs vairāk nekā viens otrs Rīgas prestižas skolas audzēknis, kurš stundu laikā cenšas palikt skolotājas nepamanīts trīsdesmit bērnu lielajā klasē.

VIKTORIJA VARLAMOVA
MĀCĪJUSIES GAN RĪGAS
VIDUSSKOLĀ, GAN NĒLIELĀ
LAUKU SKOLINĀ. VIŅA
LABĀK JŪTAS LAUKOS.

RĪGĀ GĀJA SKOLĀ, LAUKOS – MĀCĀS

tā īsi un precīzi **Viktorijas Varlamovas** skolas gaitas raksturo viņas vecmāmiņa. Šogad Viktorija kā viena no labākajām audzēknēm pabeidza Jersikas pamatskolu, uz kuru viņa pārnāca piektajā klasē no kādas Rīgas vidusskolas. Tur Vikas sekmes bija visai viduvējas. Mainot skolu, meitene mainīja arī mācību valodu – no krievu uz latviešu.

– **Kāda bija klasesbiedru attieksme pret bijušo rīdzinieci, kura latviski runāja ar akcentu?**

– Biju pat pārsteigta, cik draudzīgi mani uzņēma. Ar valodu gan sākumā bija visādi kuriozi. Zināju, kā frāze skan krieviski; lai pateiktu latviski, to burtiski pārtulkoju, un iznāca teikums ar pavisam citu nozīmi. Klasesbiedri pasmējās, bet vienmēr arī paskaidroja, kas teiktajā ir tik jocīgs, un tad jau smējās kopā ar viņiem. Brīdi visi uzjautrinājāties par manu kļūdu, bet tad tā tika aizmirsta. Rīgā par tādiem starpgadījumiem izzobotu vēl pusgadu.

– **Vai mācīties nebija grūti?**

– Tikai pirmo gadu. Ja izlasītais bija jāatstāta, gandrīz kā robots visu centos iemācīties no galvas. Nebija viegli iegaumēt terminus, tāpēc sākumā vairāk klusēju, ieklausījos, kā runā citi. Protams, lielākās grūtības sagādāja latviešu valoda. Gandrīz ikreiz līdzās diktāta atzīmei bija skolotājas piebilde: «Uzmanīgāk – garumzīmes!» Muzikālajā audzināšanā Rīgā mācījāties tikai dziesmas, bet te bija jāpazīst notis. Nekādas atlaides man netika dotas, taču skolotāji un klases-

biedri ļoti daudz palīdzēja.

– **Vai Rīgas skolā prasības tomēr nebija augstākas?**

– Gluži otrādi! Klasē bijām vairāk nekā trīsdesmit skolēni. Mūs izsauca reti – ja reiz bijī atbildējis, tad vairākas stundas droši varējī negatavoties. Bet Jersikā klasē sākumā bijām tikai deviņi, vēlāk trīspadsmit audzēkņi, tāpēc bija jāatbild gandrīz katru stundu.

Ja Rīgā kaut ko nesapratu vai nezināju, saņēmu savu divnieku, un viss. Te var iet pēc stundām atbildēt vēlreiz. Ja neesi sapratis, kā jāpilda mājas darbs, no rīta vari pieiet pie skolotājas palūgt, lai viņa paskaidro. Te skolotāji vairāk pievērs uzmanību nevis atzīmēm, bet gan tam, lai visi zinātu un saprastu. Mana bijusī klasesbiedrene Rīgā stāstīja – ja vēlies, lai skolotājs kaut ko paskaidrotu ārpus stundas, tagad jāņem papildstunda un par to jāmaksā lats.

– **Nelielā klasē nav grūti būt labākam...**

– Mana iepriekšējā klase Rīgā bija trīsreiz lielāka nekā laukos, taču nekāds sacensību gars tur nevaldīja. Pēc stundām ar kādu no draudzenēm parasti sarunājām iet pastaigāties, tad arī izdomājām visdažādākos iegāstus, kāpēc neesam izmācījušās. Mana draudzene vienmēr teica: «Kālab censties? Gan jau skolu pabeigs visi...» Tagad šķiet divaini, ka arī es pati savulaik spriedu līdzīgi. Laukos daudzu bērnu vecāki ir bezdarbnieki vai arī dzer, tāpēc lielākā daļa manu vienaudžu domā – es taču negribu dzīvot tā kā viņi, man pašam kaut kas jādara, lai sasniegtu vairāk.

– **Vai drīz pieradi pie tā, ka skola atrodas tik tālu no mājām?**

– Lai aizietu uz skolu, Rīgā man bija nepieciešamas desmit minūtes, bet te skola atrodas desmit kilometru attālumā no mājām. Pirmajos mēnešos baidījās, ka tikai nenokaveju autobusu vai neizkāpu citā pieturā...

DROŠI VIEN TĀ
ABSTRAKTI NEMAZ
NEVAR PATEIKT,
KURAM BĒRŅAM
DZĪVĒ BŪS VIEGLĀK
APLIECINĀT SEVI – VAI
TAM, KURŠ BĒRŅIBU
AIZVADĪJIS NĒLIELĀ,
KLUSĀ LAUKU SKOLĀ,
VAI ARĪ TAM, KURŠ
JAU KOPŠ MAZOTNES
IZJUTIS, KAS IR
IKDIENAS BURZMA UN
STRESS, KO NOZĪMĒ
KONKURENCE.

Zinu, laukos ir bērni, kuri netiek uz skolu tikai tāpēc, ka nav naudas autobusa biletei. Pagasts gan biežu vērtību pēc tam atmaksā, taču ir ģimenes, kurās vecāki šo naudu uzreiz nodzer. Bijuši gadījumi, ka māte iedod naudu tikai turpceļam un bērns pēc stundām iet uz skolotāju istabu lūgt aizdot bileti. Var teikt, ka skolotājas tos santimus vienkārši uzdāvina, jo saprot, ka parāds diez vai tiks atdots.

Ja skolā tiek rīkoti kādi pasākumi, vakarā mūs pa mājām izvadā pagasta autobuss. Kādai meitenei jābrauc četri kilometri pa šoseju un vēl tikpat tālu jāiet kājām pa meža ceļu. Pagasta autobuss aizbrauc arī līdz šīs meitenes mājām.

– **Kā klasē izturas pret bērniem no ļoti nabadzīgām ģimenēm?**

– Ja Rīgā kāds uz skolu atnāktu tā kā te daži – salāpītās biksēs un galīgi apvalkātajā džemperī –, visi bakstītu ar pirkstu un liktu justies kā tādām ubagam, neiedomājoties, ka varbūt tā ģimene tiešām ir ļoti nabadzīga. Šeit tam nepievērš uzmanību. Drīzāk jau cenšas palīdzēt tam, kurš trūcīgāks. Piemēram, skolā tika rīkota masku balle. Kas varēja atļauties, maskas nopirka gatavas, citi kaut ko uzmeistarēja paši, bet vēl citi vienkārši nokrāsoja seju. Un ballē priecājās visi.

Ja pasākumam vajadzīga nauda, bet kādam nav iespējams samaksāt to latu vai santimus, iztiekam ar tik lielu naudas summu, cik varam savākt, vai arī pārējie iedod pāris santimu vairāk. Pats par sevi saprotams, ka pasākumā piedalās visi, jo kā gan mēs, pārējie, justos, ja kāds nebūtu kopā ar mums tikai tāpēc, ka viņa vecākiem tobrīd nav naudas?

– **Kas parasti skolas pasākumus izdomā un organizē?**

– Mums ir skolas valde, savs visu vēlētās prezidents un dažādi ministri. Mums, vecākiem, ir interesanti izdomāt un rīkot pasā-

kumus, savukārt mazie ir priecīgi, ka var tajos piedalīties. Skolotājas zina, ko mēs plānojam, un parasti pašas piedāvājas palīdzēt.

– **Vai jums ir kāda skolotāja, kurai uztīcāties vairāk nekā citām?**

– Parasti lūdzam palīdzību tai skolotājai, kura tobrīd ir tuvumā. Iespējams, viņa pat neko mums nemāca, taču tik un tā mūs visus pazīst. Ja vajag, pat apkopējai var kaut ko palūgt un viņa savu iespēju robežās izpalīdzēs. Rīgā skolas apkopēja uz mums skatījās gandrīz kā uz ienaidniekiem, visu nekārtību vaininiekiem.

– **Visi tavi salīdzinājumi ir par labu lauku skolai, vai tomēr neuzskati, ka, pārnākot no Rīgas uz šejieni, kaut kas ir arī zaudēts?**

– Tiešām nezinu, ko būtu zaudējusi... Varbūt vienīgi to, ka pilsētā ir lielākas iespējas izklaidēties, te pat tuvākais veikals atrodas deviņus kilometrus no mājām. Toties lielākais ieguvums ir tas, ka Jersikā patiesi izjūtu – tā ir mana skola, mana klase. Rīgā visi bijām sadalījušies grupiņās – trīs četri bērni, par pārējiem maz ko zinājām. Lai kaut ko ierosinātu, bija vajadzīga milzīga drosmē un uzņēmība, turklāt jau iepriekš jāsamierinās ar to, ka tavu ideju atbalstīs tikai pāris cilvēku, bet pārējie teiks: «Kam tas vajadzīgs? Ja gribi, dari, man tāpat ir labi...» Rīgā tagad esmu reti, tāpēc arī bijušās draudzenes satieku reti. Turklāt ar katru reizi prieks par tikšanos ir aizvien mazāks, jo viņas šķiet pavisam citādākas. Arī es esot ļoti mainījies, gribētos cerēt, ne uz sliktu pusi...

TĀ IR MANA SKOLA

Jersikas pamatskolas direktore **Inese Jaunušāne** uzskata – katrai skolai ir citas problēmas, taču tām nevajadzētu ietekmēt skolēnu zināšanu līmeni. Un, lai arī kādā sko-

lā bērns mācītos, galvenais, lai viņš to izjustu kā savu skolu.

– Nosacīti visus bērnus varētu iedalīt trīs lielās grupās. Pirmajā ir apdāvināti, talantīgi bērni, kuri ir arī čākli un zinātkāri. Tādi sekmīgi mācīsies jebkurā skolā. Otrajā grupā ir bērni, kuri cenšas, bet nav tik spējīgi. Viņi visu uztver lēnāk, viņiem nav tik laba atmiņa. Arī viņi var mācīties gan lielā, gan mazā klasē, lai gan tajā, kurā mazāk bērnu, skolotājam ir vairāk laika ar viņiem pastrādāt individuāli. Trešajā grupā ir spējīgi, gudri, bet slinki bērni – viņu asais prāts vairāk darbojas, lai izgudrotu, kā nedarīt to, kas jādara. Ar šiem skolēniem jāstrādā mazās klasēs. Piemēram, pie mums no pilsētas skolas atnāca kāds puisis. Nosēdinājām pirmajā solā, gandrīz katru stundu viņam tika atprasīts uzdots un skolotājas nemitīgi atgādināja, kas jāpieraksta. Kad pēc diviem mēnešiem zēns atgriezās savā skolā, mūs tur slavēja par pārsteidzoši labajiem rezultātiem.

UN TĀLĀK?

Ik gadu vairāki Jersikas pamatskolas absolventi iestājas Līvānu ģimnāzijā. Te mācās bērni no deviņpadsmit pagastiem. Cik zinoši un sagatavoti bērni nāk no lauku skolām, vaicāju ģimnāzijas direktorei **Maijai Kručinai**.

– Uz ģimnāziju atnāk labākie lauku skolu devīto klašu beidzēji. Varbūt tāpēc man nav iemesla teikt, ka mazajās skolās bērniem būtu vajākas zināšanas.

Dažādos rajona pasākumos un skatēs ievēroju apkārtējo pamatskolu liderus. Kad šie bērni pārnāk pie mums, daudzu aktivitāte diemžēl noplok, jo te, lielā kolektīvā, viņi nespēj sevi tik spilgti apliecināt. Es gan jau pirmajā sarunā vienmēr piekodu, ka nevajag kautrīgi sēdēt malīnā, domājot, ka pārējie ir labāki, gudrāki.

– Vai ģimnāzijā uzņemtat visus, kuri te vēlas mācīties?

– Mums ir trīs desmitās klases – vispārīgā, matemātikas novirziena un humanitārā klase. Šogad konkurss nebija vienīgi klasē ar humanitāro novirzienu, taču arī tajā uzņemām bērnus tikai ar labām sekēm.

Diemžēl nereti ir tā – ļoti spējīgi un talantīgi bērni no attālākajiem pagastiem vēlētos mācīties ģimnāzijā, taču esmu spiesta atteikties tikai tāpēc, ka vakaros viņi nevar tikt uz mājām. Esmu kategoriski pret to, ka vecāki viņiem Līvānos īrētu dzīvokli un bērni paliktu vieni bez pieaugušo uzraudzības. Pieredze liecina, ka pusaudži vēl nav tik patstāvīgi, lai vieni paši dzīvotu pilsētā.

– Vai lauku skolu bērni pie jums pārnāk arī uz jaunākajām klasēm?

– Tādu nav daudz. Reizēm vecāki vēlas, lai piektajā vai sestajā klasē bērns mācītos pie mums, jo uzskata, ka te viņš labāk apgūs svešvalodu.

Nelielā klasē ar katru audzēkni var strādāt individuāli, bērns ir pasargāts no burzmas, stresa, tiek vairāk pieskatīts. Iespējams, mazā skolā bērnam tiek radīti ideāli apstākļi mācībam, bet jādodomā, vai viņš tiek pietiekami sagatavots turpmākajai konkurencei.

– Cik konkurētspējīgi ir jūsu ģimnāzijas absolventi?

– Tie, kuri mācās vidusskolas klasēs, pārsvarā plāno studēt augstskolā, galvenokārt Rīgā. Iestāties izdodas apmēram septiņdesmit procentiem mūsu absolventu, turklāt lielākoties budžeta grupās. Ar to mūsu audzēkņi rēķinās, jo pārsvarā bērnu vecāki nav no bagātajiem.

– Vai, jūsuprāt, skolas var iedalīt perspektīvajās un neperspektīvajās?

– Tā dalīt noteikti nevar. Nespeju iedomāties, pēc kādiem kritērijiem un kurš varētu noteikt, kura skola ir labāka. Nav mazsvarīgi, kādas zināšanas skola spēj dot, taču tikpat būtiski, kā te bērns jūtas.

INGA VETERE
VIDO KAJONA foto

Darbojos kā vispārīgglītojošo skolu direktoru atestācijas eksperte, esmu apbraukājusi daudzas lauku skolas, redzējuši, kā strādā pedagogi, kādu gaišumu spēj ap sevi radīt.

Lielā problēma dažviet laukos ir tā: ja klasē ir mazāk par septiņiem bērniem, jāveido apvienotās klases. Protams, tas ir finansu jautājums, bet vai ir padomāts, ka sešiem septiņiem bērniem faktiski nav dotas vienlīdzīgas tiesības uz labu izglītību?

Tagad tas ir moderni, ka vecākiem skolai kaut kas jādāvina, par daudz ko jāmaksā pašiem. Taču es uzskatu – ja jau mums ir bezmaksas pamatizglītība, tad tā arī jābūt. Cenšamies arī, lai pēc iespējas niecīgāka būtu maksa par pusdienām. Vecāki rudenī uz skolu atved kartupeļus, dažādus dārzeņus – nu kurš vairāk izaudzējis. Visu sarēķinām, un iznāk, ka par ēdienreizi skolēnam jāpiemaksā piecpadsmit santīmi. Pusdienas skolā ēd visi bērni, jo pašvaldības palīdz maznodrošinātajām un daudz bērnu ģimenēm.

– Vai zināšanu jomā lauku skola ir spējīga sacensties ar lielajām skolām?

– Ja desmit gadus mums ir precīza uzskaitē, ko mūsu bērni dara pēc pamatskolas beigšanas. Priečajamies, ka daudzi turpina mācības vidusskolā, pēc tam augstskolā. Esam sarunājuši ar vidusskolu un arodskolu pedagogiem, lai pēc pirmā semestra atsūta mūsu bijušo audzēkņu sekmju lapu, dod savu vērtējumu. Šādu informāciju apkopojam pēc pašu iniciatīvas, analizējam, vai saviem audzēkņiem neesam likuši pārāk labas atzīmes, vai citur prasības nav augstākas.

Protams, gribas, lai arī lauku bērns varētu gūt to, kas pieejams pilsētā. Ja jūtam, ka mazajam ir laba muzikālā dzirde, runājam ar viņa vecākiem un mudinām viņu sūtīt uz Līvānu mūzikas skolu. Tāpat ir bērni, kuri Līvānos mācās mākslas skolā. Stundu sarakstu cenšamies sakārtot tā, lai bērni varētu apvienot mācības abās skolās, taču, ja kādu stundu tomēr nākas kavēt, mūsu skolotāji ar viņiem strādā individuāli.

Diemžēl pat izglītoti, gudri cilvēki nereti publiski apgalvo, ka mazo skolu skolotāji dzīvojoši uz lielo skolu skolotāju rēķina, ka paņemot daļu no viņu algām. Daudzi, kuriem nav bijis nekādas saskares ar lauku skolu, tiešām domā, ka te viss ir slikti, bērni neko neiemācās un pati skola brūk kopā...

